

Чумак Л. М.,
викладач кафедри англійської мови
Житомирського державного університету імені Івана Франка

СМИСЛОВЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ НЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ МЕДІА-ТЕКСТАХ

Анотація. Статтю присвячено розгляду особливостей представлення лексичних інновацій в англомовних медіа-текстах. Комплексний аналіз мовної репрезентації неолексем з урахуванням системно-структурного, когнітивного та комунікативно-прагматичного підходів та таких процедур пояснення неологізованих лексичних одиниць, зокрема порівняння, опис дефініцій, тлумачення, деталізація, коментар, дозволяють вивчити як формальну, так і змістовну сторони смислового представлення лексичних інновацій у сучасній англійській мові.

Ключові слова: смислове представлення, неологізм, медіа-текст, порівняння, опис дефініцій, тлумачення, деталізація, коментар.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Неологізовані лексичні одиниці сучасної англійської мови найповніше проявляють свої лексико-семантичні характеристики в прагматичі, оскільки прагматика нових слів розширює спектр ситуацій і контекстів їх вживання [7, с.102], тим самим поглиблюючи й уточнюючи інформацію про світ дійсності.

Дослідники стверджують, що саме прагматичні чинники проявляються в більшій мірі в процесі створення та кодифікації нових лексичних одиниць у мовній системі [3]. У цьому зв'язку актуальність дослідження сучасного англомовного медіа-тексту унаочнює процеси постійного оновлення словникового фонду, що охоплює всі сфери життя як індивідуума, так і суспільства.

Мета даної статті полягає у виявленні неолексем у сучасних англомовних медіа-текстах та встановленні їх особливостей з позиції деривації, семантики та прагматики. Здійснення лінгвістичного аналізу мовної репрезентації неолексем відбувається з урахуванням системно-структурного, когнітивного та комунікативно-прагматичного підходів, що і зумовлює новизну даного дослідження. Об'єктом дослідження виступають комунікативно-прагматичні процедури пояснення, а предметом – мовні засоби смислового представлення лексичних інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Представлення інформації, що створює загальний пропозиційний фонд, розуміється в даному дослідженні як конкретні судження про дійсність та характеризуються умовами істинності. Відтак смислове представлення розкриває прагматичний потенціал неологізмів, що реалізується за дії таких комунікативно-прагматичних процедур пояснення як: *порівняння, опис дефініцій, тлумачення, деталізація, коментар*. У даному дослідженні під комунікативно-прагматичною процедурою розуміється використання ряду дій під час пояснення лексичної інновації, які ведуть до досягнення комунікативних цілей, на важливість яких вказують наукові дискусії як наукових шкіл, так і їх окремих представників, зокрема С.І. Потапенко [8], М. Култхард [9, с. 69], У. Едмонсон [10, с. 6], М. Сбіса [11, с. 31].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих наукових результатів. Смислове представлення інновації та, відповідно, сприйняття фрагментів дійсності подається у вигляді, що приваблює увагу читача. У процесі сприйняття, осмислення та освоєння інформації читач насамперед звертає увагу на спеціальні сигнали, що стимулюють його до виокремлення та активного сприйняття неологізму. Такими сигналами в мас-медійному повідомленні є мовні звороти типу: *as, known as, the same as, so-called, called as, or, similar to, such as*.

Ці мовні сигнали підготовлюють читача до введення та експлікації нової інформації шляхом порівняння конкретного індивідуального предмету з поняттям, уявленням, що на вербальному рівні і позначається лексичною інновацією. При цьому на вербальному рівні відбувається процес накладання ментальних просторів.

Фонова інформація, знання, що стоять за похідною інновацією, творення якої ґрунтується на принципі вербального відображення реальної дійсності за певними моделями-зразками, або ж за конкретними словотвірними моделями, дозволяють адекватно сприймати її.

У тематичному плані смислове представлення лексичних неологічних одиниць подає реалії різних сфер активності людини, наприклад, суспільно-політичну, економічну, культурну. Тематична дистрибуція актуалізованих лексичних одиниць, на думку вчених, надає можливості встановити пріоритети сфери їх функціонування [6, с. 81].

Автори публіцистичних матеріалів під час представлення лексичної інновації відповідними мовними зворотами акцентують увагу адресата на неологізмі та одразу ж пояснюють його у висловленні. Представлення та пояснення неологізму в такий спосіб надає змогу адресату перш за все розпізнати його.

Наприклад, мовний зворот "as" у значенні «який, котрий», «в якості», «як», «згідно з» є знаком-символом, що виступає мовним засобом розумової операції *порівняння* з паралельно існуючим словосполученням та інтенсифікацією його певних ознак.

У нижченаведеному прикладі представлення інновації *qualoid* подається шляхом використання декількох мовних стимулів одночасно, що привертають увагу читача через подачу певних параметрів; презентують дану одиницю, відносячи її до відомого класу предметів; описують її шляхом порівняння з вже відомою номінацією: *The roughly 18 1/2-by-12 1/2-inch size is also known as the "European midi" (France's Le Monde uses it) or, really grimly, as "qualoid", as in quality tabloid.* (Kansas City Star (Kan., Mo.), Nov. 12, 2004).

У наступному прикладі зі статті про містичну тварину, яку хтось з працівників плотини побачив один раз поблизу міста Кейптаун, що стало приводом до залучення працівників різних установ на її пошуки, автор застосовує процедуру порівняння: *Just like Scotland's elusive «Nessie», nothing has been found, but the employee who first saw it has stuck to his story.* (Strange Ark, January 25, 2007).

Так, зокрема, містична тварина порівнюється з невлотимим (*elusiv*) Лох-неським монстром (*Nessie* – лексична інновація, утворена за комбінованим словотворчим прийомом СКОРОЧЕННЯ (апокопа) + АФІКСАЦІЯ). Надалі автор порівнює результати пошуку (*nothing has been found*) та поведінку тієї особи, яка помітила монстра (*has stuck to his story*). При цьому компаративні відношення вводяться автором обставиною порівняння на початку речення (*Just like Scotland's elusive «Nessie»*).

Іншою процедурою смислового представлення неологізмів є *опису дефініції*. У лінгвістичній літературі дефініція визначається як логічне визначення поняття, в якому встановлюється його зміст та відмінні ознаки [5, с. 566]. Під час опису дефініції подаються найістотніші ознаки визначуваних понять, що і становить основну створення та функціонування більшості неологізмів. Процедура опису пов'язується з номінативною функцією неологізмів, оскільки нові слова з'являються у зв'язку з потребою називати нові фрагменти дійсності.

В англомовних публіцистичних текстах ця процедура смислового представлення неологізмів використовується з метою описати нове слово, правильно передавши його логічне визначення в стислій формі. При цьому дефініційний опис лексичних інновацій відображає головні інформаційні ознаки об'єкта, явища, процесу дійсності з точки зору розуміння їх основною частиною носіїв мови. Ступінь достовірності опису ознак фрагментів світу вважається доволі відносним, оскільки одні й тіж визначеності об'єктів по-різному оцінюються носіями мови.

Опис дефініції базується, з одного боку, на розкритті семантичного значення лексичної одиниці, а з іншого, – на розкритті пізнавальної інформації та здатності людини організувати дійсність таким чином, що надає змогу вийти на абсолютно новий рівень мислення та обробки інформації. Опис лексичних інновацій, таким чином, виявляється в певному контекстуальному використанні, що розкриває додаткові відтінки до основної інформації.

Перш за все під час опису дефініції вказується нове явище реальної дійсності, а також подається набір його диференціальних ознак. Власне описові компоненти самої дефініції містять і функціональну складову частину її значення. Так, до прикладу, представлення інновації *wag* у публіцистичному тексті, що описує дружин та подруг чоловічої спортивної команди через подачу найістотніших їх характеристик, конкретизує рід занять сучасних дівчат в англомовному соціумі: *Pictures of the wives and girlfriends (or Wags as the FA's acronym calls them) of the Euro 2004 England team, or of the wives and girlfriends of the 1999 US Ryder Cup team, for instance, show a classic feminine look where every woman is tanned, polished, thin.... She is not allowed to complain or to step out of line. If she does – such as Posh Spice's decision not to move to Madrid – she's criticised or ostracized (witness the glee when Mrs. Beckham missed the boat on booking into the same hotel as the other Wags in Portugal because it was full)*. (*Guardian (U.K.) Oct. 3, 2004*).

В іншому випадку смислове представлення лексичної інновації "*otherhood*" встановлює такі ознаки, що більшою або меншою мірою зображують певну реалію дійсності, а саме стан життя бездітних жінок у сучасному суспільстві та вводиться сигналом "*as*": *We have gone without definition or visibility for too long. I am offering "Otherhood" as a name for our misunderstood group of women doing our best to live full and meaningful lives despite the frustrations of some of our most cherished longings. We, the Otherhood, who have yet to find our rightful, equitable, requisite place in society, deserve one. Our otherhood denotes our state, our condition, our character, our nature, and our tribe*. (*Seal Press, February 25, 2014*).

У наступному реченні лексична одиниця *wardrober* подається в дефініції *a person who engages in wardrobing*, яка виноситься в пояснення після його вживання. При цьому смислове представлення даної інновації відбувається на основі опису ситуації, коли деякі магазини запроваджують систему логістики у випадках, коли покупці практикують повернення одягу в магазин після його використання: *"Reports from south of the border say some U.S. retailers are using computer tracking to weed out habitual refunders, "wardrobers" (who buy clothes, wear them, then bring them back) and downright crooks."* – *"Mostly happy returns for Canadians: Refunds, exchanges Unlike U.S. retailers, firms here tend to have buyer-friendly policies"* (*Gazette, November 23, 2004*).

Смислове представлення лексичних інновацій шляхом процедури їх *тлумачення* є спрощенням складних синтаксичних конструкцій, що реалізуються за рахунок перефразування, декодування (розшифрування) інновації або ж розширення способу викладу інформації [2].

Проблема тлумачення різноманітних реалій дійсності в мовознавстві пов'язується зі специфікою процедур їх розуміння й пояснення та виходить з особливостей і потреби людського розуму знайти в усьому причинно-наслідковій зв'язки. Людина здатна пізнати щось нове за умови поєднання нових знань з такими, що було набуто раніше. На відміну від опису дефініції, процедура тлумачення розкриває значення лексичної одиниці за допомогою коментаря, інтерпретації, пояснення або шляхом підбору синонімів. Необхідність тлумачення слів виникає у випадку неясності, невизначеності реалій дійсності.

Сучасні дослідження питань тлумачення реалій дійсності класифікуються у відповідності до опису реалій, сфери їх функціонування та символічного значення [1]. Смислове представлення лексичних інновацій за дії процедури їх тлумачення містить два основних елементи: з'ясування та роз'яснення, що відбувається через уясування змісту нових слів-реалій. При цьому з'ясування та роз'яснення нових реалій може передавати як суттєві ознаки об'єкта дійсності, так і такі, що не містять у своєму складі тих диференціальних ознак, що вирізняють їх від інших.

Так, наприклад, тлумачення лексичної інновації *aerotropolis* (*aero* + *metropolis*) (вперше цю лексичну одиницю було вжито у 1939 році) було ґрунтовно розширено у 2000 році у зв'язку зі створенням нової концепції «міста-аеропорта» як головного місця призначення, де місцеві жителі і подорожні літаками можуть працювати, зустрічатися, скуплятися, обмінюватися досвідом, займатися бізнесом, їсти і розважатися в межах, наближених до аеропорту: *An aerotropolis is a new type of urban form comprised of aviation-intensive businesses and related enterprises that extend up to 15 miles outward from major airports. It is similar in form and function to a traditional metropolis, which contains a central city core and its commuter-linked suburbs*. (*Detroit, June 1, 2007*). Тлумачення даної лексичної інновації спирається на опис та безпосереднє співвіднесення зі схожим за формою та функцією метрополісом, який складається із центральної частини і прилеглих спальних районів та подається виразом "*to be similar to*".

Пояснення суті нових слів-реалій, наприклад *globesity epidemic*, *globesity festival*, *globesity hotspot*, з'ясовується основою значення слова *globesity* та поглиблюється у випадках його тлумачення в комбінації з іншим іменником. Так, Всесвітня організація охорони здоров'я у 2000 році вперше визнала, що кількість людей з надлишковою масою тіла та ожиріння набули характеру глобальної епідемії з точки зору не стільки естетичної проблеми, скільки дуже серйозної хвороби. Презентація в цьому зв'язку ін-

новації “*globesity epidemic*”, утвореної за дії механізму комбінування телескопії та словоскладання, розкриває ознаку масштабності даної проблеми, головним винуватцем якої є легкий доступ до дешевої їжі, що подається через вираз “*so-called: John Norris, writing in Foreign Policy, explained some of the global dynamics that contributed to the so-called “globesity” epidemic, including the soft drink industry’s move to use cheaper high-fructose corn syrup instead of sugar in many of their products.* (WorldTruth.TV. September 7, 2013). Урядова сільськогосподарська політика США субсидіювала надвиробництво кукурудзи та сої, результатом чого стало зниження цін на кукурудзяний сироп – дешеві калорії.

Процедура тлумачення лексичних інновацій може містити роз’яснення спеціальної лексики, що використовується лише в певному контексті. Лексичні одиниці сфери програмування та комп’ютерних технологій, наприклад, *ATIME / atime, ctime, mtime, rtime* під час їх тлумачення охоплюють роз’яснення ситуацій, пов’язаних із даним ментальним простором. Лексичні інновації з першим ініціально-літерним компонентом у сполученні з повним словом *time* вказують на зміну часових параметрів в операційній системі Linux, зокрема: *ATIME / atime* (absolute time / access time) – «час доступу», «час, необхідний для отримання збереженої інформації», *ctime* (change time / current time / creation time) – «час зміни / реальний час / час створення файлу»; *mtime* (modify time) – «час модифікації»; *rtime* (relative time) – «параметр, що управляє міткою часу подій»: ... *a certain period of time – that is determined by absolute time value atime...* [Beat Schmid 2001, p. 438]; *Unix keeps 3 timestamps for each file: mtime, ctime, and atime. Most people seem to understand atime (access time), it is when the file was last read. There does seem to be some confusion between mtime and ctime though. Ctime is the in ode change time while mtime is the file modification time.* (Reference, Tech, March 18, 2010).

Тлумачення англомовних інновацій у медійних текстах припускає й **коментарі**, які описують висновки, припущення, роздуми [4, с. 257]. У загальному сенсі коментар є ремаркою, що пов’язується з додатковою інформацією, зауваженням або твердженням.

Коментарі, наведені в наступному реченні, вказують на поширеність використання блогів у навчальному процесі, при якому *blogging* виступає мотивуючим фактором у навчанні, що налагоджує більш тісний контакт із батьками та учнями класу: *For us, audience was the key to the success of blogging, it motivated my pupils to write more and write better, it created a community, extended their learning and engaged parents.* (NATE Classroom, September 22, 2012). У реченні підсумовується академічна успішність всіх учнів класу через вираз *it created a community*.

Іншою процедурою смислового представлення неологізму виступає **деталізація**, суть якої полягає в зображенні складових частин або ознак, що характеризують лексичну інновацію. Завдяки деталізації залежно від тематики повідомлень виокремлюються найсуттєвіші характеристики різних ментальних просторів та фактори впливу на них. Процедура деталізації з точки зору смислового представлення неологізмів репрезентує лексичні одиниці «для іменування й характеристики учасників подій в аспекті їх групової належності, статусу, траєкторії переміщення, кількісних властивостей» [8, с. 268].

Так, наприклад, «видова деталізація відбиває належність учасників до певних груп людей» [8, с. 268] як у випадку використання лексичної інновації у публіцистичному тексті, зокрема *job-seeker*. На тлі зростання складного соціально-еконо-

мічного явища безробіття роботодавці ставлять досить високі вимоги до людей, які шукають роботу. Шанси на працевлаштування мають ті, хто, як у наступному реченні, здатні продемонструвати певні кваліфікативні ознаки: *It is more important for the job-seeker to show by actions and demeanor that he or she is enthusiastic, competent and genuinely interested in doing a good job.* (The Wall Street Journal, March 20, 2011).

Деталізація окремих рис діяльності іменника *regifter* у наступному реченні протиставляється іменнику *giver* на базовому рівні категоризації: *In another, givers agreed strongly with statements such as “the recipient is entitled to do whatever he or she wants with the gift” – but regifters tended to believe givers thought they should keep the present.* (Asian News International, December 22, 2012). А мовний сигнал “*such as*” вказує на детальні ознаки, що різнять два протилежних прототипи.

Прикладом видової деталізації за статусною належністю до певних груп людей може слугувати інновація *shmen*, що використовується все частіше не як сленгова номінація на позначення першокурсників. У статусній вертикалі усічення початкової частини слова-прототипу *freshmen* підкреслює початок навчальної діяльності на нижчому щаблі ієрархії студентства: *The College now officially calls all new students “first-years” in order to be more inclusive and politically correct. However, the unique Dartmouth slang “shmen,” which describes all new students, is still part of the common Dartmouth student’s lexicon.* (The Dartmouth (Hanover, Conn.), Sept. 10, 2004).

Лексична одиниця *tracking*, що розглядається нами як процедура деталізації на позначення траєкторії переміщення, фіксує реальний стан якості навчання, моніторинг навчальної діяльності учнів: *Such “tracking” would have been limited to math classes, where students would still be sorted by elementary-school grades and test scores.* (The New York Times, September 28, 2003). У цьому випадку іменник *tracking* встановлює позицію, стосовно якої відбувається поділ учнів на групи в залежності від їх академічних успіхів у початковій школі.

Кількісна деталізація виступає варіантом деталізації траєкторії переміщення, відповідно до якої кваліфікативні одиниці співвідносять учасників із різними видами шкал [8, с. 268]. Наприклад, інновація *Millennials* градує вік дітей покоління «бебі-бума» на часовій шкалі із чіткою віковою протяжністю: *While 45 percent of Baby Boomers (ages 49-67) say they worry «often» about privacy, younger generations (Millennials, ages 18-30) are more likely to include the Web in their definition of privacy and have taken proactive steps to protect themselves, such as creating content to improve Google search results or using multiple email addresses.* (PR Newswire, April 23, 2013). При цьому в даному реченні за допомогою мовних зворотів “*are more likely*” та “*such as*” актуалізуються кваліфікативні ознаки учасників двох вікових груп.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Отже, дослідження неологізмів із точки зору їх смислового представлення в англомовних медіа-текстах полягає у виокремленні основних комунікативно-прагматичних процедур пояснення, зокрема порівняння, опису дефініцій, тлумачення, коментаря та деталізації, які реалізуються одиницями різних мовних рівнів. Перспективним вважаємо встановлення способів привертання уваги читача до неолексем за рахунок мовних зворотів.

Література:

1. Берков В.П. Современные германские языки / В.П. Берков. – М. : АСТ, Астрель, 2001. – 336 с.
2. Богданов В.В. Семантическая и прагматическая вариантность синтаксических структур / В.В. Богданов // Проблемы вариантности в германских языках: Тез. докл. Всесоюз. науч. конф. – М. : Наука, 1988. – С. 10.
3. Дейк Т. А. Вопросы прагматики текста : пер. с англ. / Т.А. Дейк // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1978. – Вып. 8. – С. 259–336.
4. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
5. Дудкина В.Г. Семантизация лексики и типы лексикографических дефиниций // Язык. Текст. Дискурс : Научный альманах Ставропольского отделения РАЛК / Под ред. проф. Г.Н. Манаенко. – Ставрополь : Изд-во СГПИ, 2010. – Вып. 8. – С. 566–574.
6. Касьянова Л.Ю. Когнитивно-дискурсивные механизмы неологизации [Текст] : монография / Л.Ю. Касьянова ; науч. ред. проф. Н. Ф. Алефиренко. – Астрахань : Издательский дом «Астраханский университет», 2009. – 320 с.
7. Компанцева Л.Ф. Интернет-коммуникация: когнитивно-прагматический и лингвокультурологический аспекты / Л.Ф. Компанцева. – Луганск : Знание, 2007. – 444 с.
8. Потапенко С.І. Сучасний англomовний медіа-дискурс : лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти / С.І. Потапенко. – Ніжин : Видавництво Ніжинськ. держ. ун-ту імені Миколи Гоголя, 2009. – 391 с.
9. Coulthard M. An Introduction to Discourse Analyses (New ed). Longman, London; New York, 1985. – 212 p.
10. Edmondson W. Spoken Discourse: a model for analysis. London; New York : Longman, 1981. – 217 p.
11. Sbisà M., Turner K. Pragmatics of Speech Actions. Berlin; Boston, MA: De Gruyter-Mouton, 2013. – 744 p.

Чумак Л. Н. Смысловое представление лексических неологических единиц в современных англоязычных медиа-текстах

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению особенностей представления лексических инноваций в англоязычных медиа-текстах. Представлен комплексный анализ языковой репрезентации неолексем с учетом системно-структурного, когнитивного и коммуникативно-прагматических подходов и таких процедур пояснения лексических неологизмов, как сравнение, описание дефиниций, толкование, детализация, комментарий, что позволяет изучить как формальную, так и содержательную стороны смыслового представления лексических инноваций в современном английском языке.

Ключевые слова: смысловое представление, неологизм, медиа-текст, сравнение, описание дефиниций, толкование, детализация, комментарий.

Chumak L. Semantic presentation of lexical neologisms in Modern English media texts

Summary. The present paper addresses lexical innovation units specificity of their presentation in the English-language media. Comprehensive analysis of lexical neologisms language representation from the point of view of the structural-system, cognitive and communicative-pragmatic approaches and such procedures of lexical neologisms explanation as, simile, the description definition, interpretation, detailing, commentary, make it possible to reveal the systemic nature of Modern English lexical innovation with the respect to their formal as well as content sides.

Key words: semantic presentation, neologism, media text, simile, the description definition, interpretation, detailing, commentary.